

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Maanmieli, Jose; Maanmieli, Karoliina

Title: Biologia ja psykiatrian tulevaisuus : konferenssien herättämiä ajatuksia

Year: 2019

Version: Accepted version (Final draft)

Copyright: © 2019 Therapeia-säätiö

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Maanmieli, Jose, Maanmieli, Karoliina. (2019). Biologia ja psykiatrian tulevaisuus : konferenssien herättämiä ajatuksia. *Psykoterapia*, 38(2), 153-159.

Biologia ja psykiatrian tulevaisuus: Konferenssien herättämiä ajatuksia

Jose Maanmieli ja Karoliina Maanmieli

Abstrakti: Esittelemme tässä katsauksessa vaikutelmiamme psykiatrian nykytilasta marraskuussa 2017 Madridissa järjestetyn kansainvälisen Psychiatry and Philosophy –konferenssin sekä Berliinissä syyskuussa 2018 pidetyn Qualitative Research in Mental Health –konferenssien pohjalta. Konferenssit vahvistivat näkemystä siitä, että monet ammattilaiset ovat herkkiä aistimaan pitkäaikaisen teoreettisen umpikujan. Useat esitelmöitsijät nimenomaan ilmaisivat turhautumistaan psykiatrian nykytilaan. Jose Maanmielen tutkimus tarjoaa kriittisen perspektiivin tähän konseptuaalisen sekamelskaan kohdistamalla huomion siihen seikkaan, että biologinen aspekti ymmärretään kroonisesti väärin. Umpikujasta ulospääsy vaatii integratiivista, jalat maassa –viitekehystä, jolla on paljon yhteistä psykoanalyysin humanin ja yhtä aikaa rationaalisen lähestymistavan kanssa. Tämä pitää sisällään perustavanlaatuisen eksistentiaalisten oletusten kyseenalaistamisen ja esittää psykoterapialle kehityshaasteita.

Psykiatrialla on väistämätön yhteys filosofiaan. Sana ‘psykke’ viittaa sieluun tai henkeen. Filosofiset pohdinnat siitä, ovatko jotkut ihmiset psyykkisesti sairaita, niin kuin psykiatrian alalla ajatellaan, vai pikemminkin henkien vallassa, on luonteeltaan metafyyssinen kysymys. Esitän, että tällainen etääntyminen fyysisestä todellisuudesta on syynä siihen, ettemme ole onnistuneet ymmärtämään ja hoitamaan psyykkistä kärsimystä.

Väitän, että tämä ongelma liittyy osaltaan termin ‘biologia’ väärinymmärrykseen ja väärinkäyttöön. Biologialla on kaikista tiedonaloista realistisin käsitys sekä ihmisten yksilöllisyydestä että ihmisten välisestä kanssakäymisestä, koska se käsittelee lähinnä fyysistä, välitöntä todellisuutta. Esimerkiksi se, että lapsemme kiinnittävät paljon huomiota eläimiin, on biologisen luokittelun muoto. Tällainen luokittelu on vilpittöntä, hauskaa eikä ainakaan negatiivista. Myös se, että kirjoitan tätä tekstiä asunnossa, jossa asuu lisäksi myös perheeni muita jäseniä, ja että lukijani todennäköisesti jakaa kotinsa oman perheensä kanssa, liittyy enemmän käyttäytymistieteelliseen ekologiaan (biologian haaraan, jossa tutkitaan keskenään kilpailevia tai yhteistyötä tekeviä yksilöitä) kuin sellaisiin konsepteihin kuin “neurovälittäjäaine” tai “yhteiskunta”.

Kun psykiatria ja filosofiaa tarkastellaan tässä biologisessa valossa sosiaalisena ilmiönä, käy ilmi, että niillä on jotain yhteistä myyttien ja harhaluulojen kanssa. Ihminen on evolutiivisesti kehittynyt ainoaksi apinalajiksi, joka kärsii psykoottisista oireista¹, ja samalla ainoaksi lajiksi, joka filosofoi. Me olemme petolaji, jolla on varaa luoda, kyseenalaistaa ja tuhota sosiaalisia todellisuuksia, joissa muun muassa harrastamme seksiä. Tämän vuoksi Sigmund Freudin perintö, joka korostaa lisääntymisviettiämme, on tärkeä ainakin niille tutkijoille ja klinikoille,

¹ Sikäli kuin ‘psykoosi’ näyttää olevan ilmeisen kielellinen, sosiaalisesta kontekstista riippuvainen käsite (Heinimaa, 2000, 44), sitä ei voida soveltaa *lajeihin*, joka on biologinen, sosiaalisesta kontekstista riippumaton konsepti. On tehty havaintoja apinoiden epänormaalista käytöksestä, mutta useimmiten ne ovat yhteydessä ihmisten vaikutukseen, eikä niitä ole raportoitu villedillä eläimillä. (Burns, 2007, 21)

joita kiinnostaa löytää piilevät syyt inhimilliselle kärsimykselle, ei vain hoitaa oireita välittämättä niiden teoreettisesta taustasta. Oli ilo tavata monia tällaisista kysymyksistä kiinnostuneita ihmisiä Madridissa järjestetyssä konferenssissa viime marraskuussa. Silti jouduin toteamaan, että valitettavasti evolutiivinen ymmärrys psyykkisen kärsimyksen syistä loistaa vieläkin poissaolollaan psykiatrian filosofian tutkijoiden keskuudessa.

Tapahtuma näytti houkutelleen paikalle paljon psykiatreja, joilla oli filosofisia taipumuksia. Olin iloisesti yllätynyt huomattessani, että useat heistä, mukaan lukien konferenssin pääesiintyjät, jakoivat turhautumiseni psykiatrian tutkimuksen nykytilaan, lääkkeisiin ja diagnooseihin. Konferenssin osallistujat olivat taustaltaan muun muassa psykoanalytikoita, neurotieteilijöitä ja analyttisiä filosofeja. Monet esitelmät käsitelivät fenomenologiaa², ja näyttääkin että tämä suuntaus on saavuttanut valta-aseman psykiatrian filosofiassa. Nämä fenomenologiaan suuntautuneet tutkijat osoittivat empatiaa siinä, miten mainiosti he osasivat kuvata subjektiivista ”epänormaalia”. Tämän tarkastelun toivoisin olevan laajennettavissa ”normaaliin”, koska näillä kahdella on tutkimukseni pohjalta paljon yhteistä. Oman esitykseni otsikko oli ”Morality and Mental Illness”. Kuulijajoukko jäi valitettavan pieneksi, mikä saattoi johtua siitä, että kyseessä oli maanantai, konferenssin ensimmäinen aamu ja tilaisuuden ohjelma ei ollut vielä saatavilla. Onnistuin onneksi myöhemmin muiden esitelmien yhteydessä esittämään joitain hankalia kysymyksiä. Jätin kuitenkin puheenvuoroissani mainitsematta sen, miten tämä tutkimani ongelma näyttää jatkuvasti jokapäiväisessä ”normaalissa” elämässämme. Toivoakseni voin havainnollistaa sitä kuvailemalla yhtä konferenssin tapahtumaa:

Eräs Argentiinasta saapunut puhuja aloitti puheensa pyytämällä anteeksi huonoa englantiaan. Uskon, että yleisö odotti kuulevansa esitelmän ’lingua francalla’ olihan kyseessä kansainvälinen konferenssi. Muistan ajatelleeni, miten ihailtavaa on, että hän on huonosta kielitaidostaan, epävarmuudestaan ja ehkä häpeästäänkin huolimatta kuitenkin tarttunut haasteeseen. Tämä herätti minussa sympatiaa ja toivoin voivani jotenkin auttaa häntä. Yllätyksekseni puhuja kuitenkin totesikin (englanniksi) aikovansa pitää esitelmänsä espanjaksi, ja päätti tämän englanninkielisen esipuheensa katarttiseen ”olemmehan kuitenkin Espanjassa!” -lausahdukseen. Tämän hän teki selvittämättä ymmärtääkö yleisö espanjaa. Jos konferenssi olisi ollut 600 kilometriä lännemmässä, hän olisi näin ollen ollut oikeutettu puhumaan portugalia espanjan sijaan. Yhtä lailla voitaisiin kuvitella tapaus, jossa väsynyt konferenssimatkaaja sattuu nukahtamaan, ja herätessään konferenssirakennuksessa ei muistakaan missä maassa konferenssi sijaitsee eikä näin ollen osaa päättää millä kielellä puhuisi. Niinpä hän kysyy ympärillään olevilta, myöskin hyvin väsyneiltä, englantia puhuilta ihmisiltä, missä maassa nyt sijaitaan ja ottaa heidän vastauksensa ”Nyt ollaan Espanjassa” objektiivisena tosiasiana. Se, että konferenssissa puhutaan englantia, on yhteinen sopimus, kun taas valtioiden kohdalla puhumme olemassaolosta ”tosiasiana”.

Pidin tätä tapahtumaa kiinnostavana ja espanjaksi esitelmöivän henkilön oman esitelmän aiheeseen liittyvänä relevanttina paradoksina. Hänen esitelmänsä käsittelee näet fenomenologian tilaa nykypäivänä ja sen huomioita ”maailmassa olemisesta” ja ”asioista itsessään”. Kun ihminen määrittellään mieleltään terveeksi, ovat esimerkin kaltaiset kyseenalaiset sosiaaliset realiteetit siinä isossa roolissa. Väittäisin, että esitelmöitsijän tunteet tuolla hetkellä tarkoittivat, että ”Espanjassa olemisessa” oli jotain rationaalista niin kuin ”maailmassa olemisessa”. Hän on kotoisin paikasta, jota suurin osa *aikuisista* ihmisistä kutsuu nimellä Argentiina. Haluaisin

² Fenomenologialla tarkoitetaan asioiden tai tapahtumien tarkasteleminen sellaisena kuin ne ilmenevät tietoisuudelle. Kyseessä on Edmund Husserlin 1900-luvulla perustama filosofian tutkimussuuntaus. (Tieteen termipankki, 2018)

keskustella tästä hänen kanssaan ihmisenä, joka puolestaan on syntynyt paikassa, jota on tututtu kutsumaan Espanjaksi. Tällä keskustelulla voisi olla psykoterapeuttista arvoa.

Me koemme usein ”todellisuuden” sellaisten sosiaalisten fiktioiden kautta kuin esimerkiksi ”olla naimisissa”, ”olla isä” tai ”olla Espanjassa” (espanjalaisille *La Patria*, feminiinisukuinen sana, joka tarkoittaa isänmaata). Tämä tekee diagnostiset kriteerit, kuten ”maalaisjärjen puutteen” tai ”harhaluulon” suhteellisen tekopyhiksi. Kun pidämme normaalina mielen tilaa, jossa sellaiset ilmaukset kuin ”koska olemme Espanjassa!” eivät yllätä tai järkytä meitä, ja josta käsin pidämme vähemmistöä toisista ihmisistä epänormaaleina, emme itse asiassa elä ”yhteiskunnassa”, vaan sen sijaan omituisen subjektiivisessa sekoituksessa ”yhteiskuntaa” ja ”yhteiskuntia”, ”maailmaa” ja ”maailmoja”. Tämä on ajatteluni lähtökohta (Maanmieli, 2018; Maanmieli, in prep).

Elämän tutkimus

Mitä meidän häpeämättömän ”biologinen” lähestymistapamme voi tällaisessa asenneilmastossa edistää? Tutkimuksemme pohjautuu nimenomaan darwinistisiin periaatteisiin. Me puhumme psyykestä osana luontoa täynnä ikivanhan inhimillisen historian perintöä. Voiko evolutiivinen ymmärrys tästä ”ikivanhasta perinnöstä” hyödyttää klinikoita, jotka ovat päättäneet pysyä lähellä potilaidensa tämänhetkistä kokemusta? ... Me uskomme, että vastaus noihin kysymyksiin on ilman muuta kyllä.

—The Adaptive Design of the Human Psyche (Slavin & Kriegman, 1992)

Ajatellaanpa geenin käsitettä, solujen yhdyskuntia, jotka rakentuvat organismiksi, mehiläisten älykkyyttä, simpanssien humaaniutta ja kielen alkuperä. Näitä ajatuksia voisi kutsua filosofiaksi, vaikka ne ovat keskeisiä asioita biologisessa ajattelussa. Biologia käsittelee jopa moraalia itsessään ja on näin ollen luonnostaan filosofista (Alexander, 1987; J. Maanmieli, 2018). Tämä tarkoittaa, että biologia, puhumattakaan evoluutioteoriasta, ei rajoitu ihmisen ruumiin rajoihin vaan liittyy myös sosiaalisiin suhteisiimme. Joten miksi mielenterveyden tutkijat edelleen sekoittavat biologian biokemiaan tai neurotieteeseen? (Vastaus: koska kulttuuri.) Näin kävi myös Madridin konferenssissa. Kun tarkastellaan mielen sairauden sosiaalista ulottuvuutta, biologia saattaisi osaltaan selittää mitä tapahtuu meidän alati muuttuvissa, konflikteja luovissa ja stressaavissa vuorovaikutussuhteissamme. Tämä tarkastelu on syytä tehdä, ennen kuin alamme arvioida, onko jonkun sosiaalisissa taidoissa puutteita.

Kysymys kuuluukin: mikä ’yhteiskunta’ oikeasti on? Samoin kuin eläinten yhdyskunnat, myös ihmisten *yhteiskunnat* ovat olemassa siksi, että ne järjestelivät jäseniensä jälkeläisten tuotantoa. Voisiko tämä olla syynä psyykkiseen stressiimme? Voisiko tällä olla tekemistä sen kanssa, että sosiaaliset todellisuudet otetaan niin vakavasti, samoin kuin niistä kertovat uskonnolliset tai myyttiset kertomukset? Voisiko seksuaalisuus näin ollen olla syy siihen, että nämä abstraktiot usein riivaavat niitä ihmisiä, joita psykiatrit kutsuvat harhaluuloiseksi tai psykoottiseksi? (Maanmieli & Maanmieli, 2017). Ainakaan ei ole syytä jättää evoluutioteoriaa huomiotta, koska se on kuitenkin lopulta ainoa tieteellinen luomisteoria, ja sitä paitsi filosofinen sellainen.

Toinen biologian alan tärkeä huomio ja konferenssissa käytetty termi on *fenotyyppi*. Esimerkiksi silmien väri on fenotyyppi, eli sellainen havaittava piirre ihmisessä, millä on tietty

geneettinen pohja. Joitakin käyttäytymispiirteitä on kuitenkin vaikeaa jäljittää geenien tasolle. Siksi biologit ovat esittäneet käsitettä endofenotyyppi niitä 'piilossa olevia' piirteitä varten, jotka yhdessä tuottavat kyseessä olevan käytöksen. Tämä termi alkoi välittömästi kiehtoa psykiatreja, jotka etsivät syitä sellaisille piirteille kuin 'skitsofrenia'. Mutta tässä mennään liian pitkälle. Psykologisten piirteiden behavioraalinen luonne ei oikeuta tämän käsitteen käyttöä psykologiassa, vielä vähemmän psykiatriassa, sillä nämä alat ovat vieraantuneet biologisesta tai ekologisesta todellisuudesta. Suurin osa psykiatrian alan teoreetikoista kuitenkin esittää itsepintaisesti, että mielisairaudelta näyttävälle ilmiölle on oltava sellainen geneettinen pohja. Myös Madridin konferenssissa, nämä "biologisesti" ajattelevat psykiatrit ja filosofit arvioivat käyttäytymistä vakavasti otettavana aivotoiminnan tuotteena, ja samalla kuuluttavat tarvetta 'uusille ontologioille' psykiatriassa (Bluhm, 2017a, 2017b). He pyrkivät löytämään endofenotyyppisiä, joista paljastuisi joidenkin yksilöiden "terveen järjen" puutteen geneettinen perusta. He eivät kuitenkaan ole kiinnostuneita siitä geneettisestä pohjasta, joka mahdollistaa yhteiskuntien ja niiden toistensa käsityksiä poissulkevat "terveeseen järkeen" pohjautuvat päätelmät todellisuuden olemuksesta. Silti todellisuudessa ei ole mitään syytä miksi emme voisi yhtä lailla yrittää löytää endofenotyyppisiä ajattelulle, jossa uskotaan "Espanjan" tai "terveen järjen" olemassaoloon.

Tiede kulttuurina

Psykiatriassa käytetään yleisesti sellaisia käsitteitä kuin "arvot", "harhaluulo" tai "skitsofrenia". Sanotaan, että skitsofreenikolta puuttuu "tervettä järkeä" tai että hänen puheensa on "sanasalaattia", mutta yrittäessämme määritellä psykiatrian termejä, joudumme turvautumaan kehäpäätelmiin. Mitä tekee järjestä tervettä? *Where is the sense in "common sense"?* Onko järkevää tutkia epänormaalia kokemusta ottamatta huomioon, että koko "normaali" sosiaalinen todellisuutemme on täynnä käsitteitä, jotka pohjimmiltaan ovat vain tiettyssä yhteiskunnassa tiettyinä aikoina muodostuneita kulttuurisia uskomuksia, eivät objektiivisia tosiasioita? Objektiivisuus syntyy hyvistä teorioista (Maanmieli, 2018). Hyvien teorioiden pitää olla konstruktivisia, kattavia ja ottaa huomioon kokonaisuus, aivan samoin kuin teorioiden tulee toimia arkielämässä, kun hammasharja on hukassa (kuten että se seikka, että hammasharjan on mahdotonta vaihtaa väriään, on osa toimivaa teoriaa). Nykyisin tuo psykiatrian kokonaisuus ja luokittelujärjestelmä on itsessään melkoinen sekamelska, kuten Calcedo Barba (2017) esitti konferenssissa. Tätä voitaisiin hyvinkin kutsua sanasalaatiksi. Se, miten pitkälle luokittelussa on jo menty, ilmenee esimerkiksi ehdotuksessa "luokitella onnellisuus psykiatrisiksi oireyhtymäksi" (Bentall, 1992). Mutta toisaalta kulttuuri ja politiikka ovat aina olleet samanlainen käsitteiden sanasalaatti, ja psykiatrit ovat lopulta kuitenkin valtion työntekijöitä. He ovat usein ihmisiä, jotka metafysisesti edistävät "meidän yhteiskuntamme" arvoja (Calcedo Barba, 2006), vaikkeivat osaa määritellä mistä yhteiskunnasta he oikein puhuvat, mikä meidän yhteiskuntamme on tai onko se edes olemassa (Maanmieli, in prep).

Kun psykiatrit puhuvat skitsofreenikoista ihmisinä, joilta "puuttuu tervettä järkeä" tai jotka osoittavat "hyper-refleksiivisyyttä" kirjallisuudessa (Stanghellini & Aragona, 2016) ja konferenssissa (Stanghellini, 2017; Sass, 2017), pystyvätkö he määrittelemään mitä on terve järki tai refleksiivisyys, niin, että ne olisivat samalla tavalla riippumattomia sosiaalisesta kontekstista kuin niiden patologiset vastinparit? Toisin sanoin, kun "kokeellinen lähestymistapa psykopatologiaan" ymmärretään näin yksityiskohtaisesti (sama), käytetäänkö vastaavasti yhtä paljon aikaa ja vaivaa "ei-patologisen" tutkimiseen. Se saattaisi olla järkevää, ottaen huomioon, että ihmiset näyttävät elävän näissä erillisissä maailmoissa, joita kaikkia he

kutsuvat nimellä ”yhteiskunta”, ja jossa pätevät erilaiset uskomukset ja sopimukset. Ymmärrämmekö tieteen hyvien selitysten etsintänä vai jonkinmoisena konseptien keksimisjumbpana? Tiede selvästikin hajoaa moniksi erillisiksi ”tieteiksi”, jotka toimivat luonnollisen ja sosiaalisen rajalla, eli, biologisena organismina ymmärretyn ihmisen ulko- ja yläpuolella. Mutta ilman episteemistä integriteettiä ei voi olla todellista tiedettä, vain yhteiskuntia, ja vain tutkijoiden yhteiskuntia puhumassa ”yhteiskunnasta”; aivan kuten ei voi olla konferensseja ilman kielellistä integriteettiä, ainoastaan erillisiä kulttuurisia pelejä.

Kulttuuri tieteenä

Tutkimuksen skaalan toisessa ääripäässä on sosiaalinen tai narratiivinen mielenterveystutkimus. He keskittyvät terveyteen sairauden sijaan ja hylkäävät aiemmin kuvaamani psykiatrien individualistisen intensiteetin (vaikka yksilöön keskittyvät tutkijat voivatkin olla tietämättään sosiologisia, niin kuin aiemmin totesin). Sosiaalinen lähestymistapa sen sijaan on avoimesti yhteiskunnallinen. Se tavoittelee ‘tieteellistä’ validiteettia narratiivisilla tutkimuksilla ja vertailevilla metodeilla pyrkien konsensukseen. Syyskuussa Berliinissä pidetyssä Qualitative Research in Mental Health –konferenssissa oli nähtävillä samanlainen trendi kuin Madridin konferenssissa vuosi sitten. Myös tämä konferenssi flirttaili luonnontieteen tai ‘biologisen’ tieteen kanssa – tosin varsin kriittisestä näkökulmasta, sillä perinteisen lääkemyönteisen koulukunnan psykiatreja konferenssi ei ollut houkutellettu paikalle. Tapahtuman osallistujien joukossa oli kuitenkin paljon psykoterapeutteja ja psykiatreja.

Osallistujien psykiatrian nykytilaan turhautumisen keihäänkärkenä toimi tällä kertaa keynote-puhujan Dainius Pūrasin esitelmä. Pūras on toiminut YK:n erikoisraportoijana vuodesta 2014 lähtien. Siinä missä ensimmäisen konferenssin fenomenologit osoittivat empaattisia kykyjään mielisairaiden ymmärtämisessä, Pūras taas osoitti empatiaa siinä, että hän – odotetusti – viittasi mielisairaiden oikeuteen olla terveitä. Hänen esitelmänsä keskittyi humanistisiin arvoihin ja tarpeeseen päästä eroon pakkohoidosta. (Pūras, 2018.) Onneksi, ironista kyllä, hänen tunnontarkka analyysinsä näistä elementeistä oli niin realistinen, että se mitätöi poliittisen puheen oikeuksista. Pūrasin tavoitteet ovat kunnioitettavia, mutta tietenkin koko ajatus siitä, että ihmisillä on oikeuksia, nousee modernista valtiosta. Valtio tarjoaa sen pakottavan ontologisen³ ympäristön, jossa diagnostiset manuaalit kukoistavat ja käyttäytymistiede jätetään huomiotta. (Gambrell, 2014). Jälleen kerran, tämä tarkoittaa lähinnä biologian huomiotta jättämistä.

Toinen huomionarvoinen keynote-puhuja konferenssissa oli Lawrence J. Kirmayer, joka tuli McGillin yliopiston *sosiaalisen ja transkulttuurisen* psykiatrian laitokselta. Olen kursivoinut edellisen lauseen termit, koska ne ovat osoituksia samanlaisista hyvistä tarkoituseristä kuin Purasin tapauksessa. Molemmat ajattelijat ponnistelevat ankarasti ymmärtääkseen *kulttuurisesti* ilmiötä, joka väistämättä on kulttuurin yläpuolella. Yksi Kilmayerin esittämistä dioista; “Laadullisen tutkimuksen tärkeimmät roolit mielenterveyden laadullisessa tutkimuksessa”, luetteli muun muassa seuraavat laadullisen tutkimuksen tehtävät:

Ääni ja toimijuus: tunnistaa, että arvot sijaitsevat yksilössä ja että yksilöt ovat persoonallisia, sosiaalisia ja poliittisia toimijoita.

³ Ontologia lasketaan useimmiten metafysiikan osa-alueeksi, niin sanotuksi yleiseksi metafysiikaksi. Se tutkii olemisen ja olemassaolon käsitteitä ja olevaisen perimmäistä laatua, esimerkiksi sitä, mitä tyyppiä olevia asioita on olemassa ja minkälaisia suhteita niiden välillä on. (Tieteen termipankki, 2018)

Syyt: tuoda esiin ne havaitut syyt toimintaan, jotka luovat reunaehdot päätöksenteolle tai vaikuttavat siihen (tai rationalisoivat toiminnan jälkeensä). (Kirmayer, 2018.)

Nämä seikat ovat täysin yhtäpitäviä biologisen käyttäytymistieteen perspektiivin kanssa. Ensinnäkin, yksilöllinen organismi on ainoa päätöksentekijä riippumatta siitä, miten muut saattavat vaikuttaa siihen tai miten yksilö saattaa huomata päätöksensä olevan ulkoa ohjautuvia. Toiseksi, se seikka, että arvot sijaitsevat yksilössä, tarkoittaa että emme voi puhua 'yhteiskunnasta' arvona, mutta *yhteiskunnista*, jotka muodostuvat eri arvoja omaavista yksilöistä. Lisäksi se, että näitä sosiaalisia fiktioita voidaan käyttää petollisiin tarkoituksiin pakottaa meidät tunnistamaan niiden fiktiivisen, pseudo-rationaalisen luonteen. Kirmayerin esitelmä oli ylikorostetun monimutkainen, ja sen dioissa vilahteli lukuisia psykiatrin asiakasta ympäröiviä käsitteitä, aina "fenomenologisesta ruumiillisuuden neurologiasta" moraalisuuteen ja instituutioihin. Kuitenkin käsite 'yhteiskunta' oli sijoitettu hierarkian huipulle. Mikä yhteiskunta?

Lopuksi

Vakavin mielenterveysongelma on "normaalissa yhteiskunnassa" ei niissä ihmisissä, jotka kärsivät vakavista mielenterveyden häiriöistä.

Dainius Pūras (2018), Qualitative Research in Mental Health Conference

Perustavanlaatuisen eksistentiaalisten oletusten kyseenalaistaminen tuo mukanaan persoonallisen haasteen: epätoivon, joka ei ole kaukana mieleltään sairaiden kokemasta epätoivosta, tunteen siitä, että elämä valuu hukkaan ja kaikki ponnistelut ovat olleet turhia. Mutta jos mielisairauksessa on kysymys siitä, että kosketus todellisuuteen on kadoksissa, samaa pätee myös näihin eksistentiaalisten oletusten kyseenalaistamiseen liittyviin kipeisiin tunteisiin. Jokaisen meistä ajattelijoista täytyy kuitenkin tahollaan päättää, onko syytä lähteä tälle polulle, vai onko edellä esitettyjen teoreettisten sekasotkujen selvittäminen vielä mahdollista joidenkin muiden keinojen avulla. Itse pidän tässä välittömiä henkilökohtaisia suhteita ja psykoanalyttista lähestymistapaa tärkeinä maadoittajina. Viehtymys tiedon labyrintteihin on epäilemättä seurausta sellaisesta itsepetoksesta ja vieraantumisesta, joita Freud aikanaan tutki biologian valossa. Freud ei kuitenkaan ollut lähelläkään sitä ymmärtämystä petollisuudesta ja sosiaalisuudesta, jota moderni biologinen teoria tarjoaa. Psykoanalyysin tutkimus ei ole käyttänyt hyväkseen Slavinin ja Kriegmanin (1992) tarjoamaa biologista ymmärrystä selvittääkseen oman teoreettisen sekasotkunsa (eli kiistansa klassisten ja relationaalisten narratiivien kesken).

Paradoksaalista kyllä, ihmistieteilijät tuntuvat karttavan omien uskomuksiensa inhimillistä aspektia. Koin vaikeaksi saada osallistujiin henkilökohtaista kontaktia Madridin konferenssin kuluessa, ja jopa sähköpostiviestittely jälkeensä osoittautui haastavaksi. Ovatko psykiatrit peloissaan siitä, että toiset saattaisivat muuttaa heidät potilaiksi samojen "epistemologisten" voimien avulla, joita he käyttävät työssään? Olenko itse peloissani, että psykiatri voisi muuttaa minut potilaaksi "ontologisten" voimien avulla? Kaikki nämä voimat ovat abstraktioita, mutta niiden leikkikenttä on meidän välitön todellisuutemme. Tuloksena on todellisen yhteyden välttely. Väitän, että niiden kehityksellinen perusta on äidin ja isän konsepteissa (Maanmieli, 2018). Näin ollen psykoanalyttikon sohva on nyt ehkä tarpeellisempi kuin koskaan. Psykoanalyttikolla on sama haaste, kuin potilaalla, myös hänen 'täytyy muuttua' (Slavin &

Kriegman, 1998) jotta voimme hyväksyä oman biologiamme ja ottaa sen tarjoaman tiedon avosylein vastaan.

Kuvateksti: Konferenssi järjestettiin Lääketieteellisessä tiedekunnassa (Complutense University) Madridin sydämessä. Ulkopuolella sijaitseva Anna Hyatt Huntingtonin patsas, 'Los portadores de la antorcha' [Soihdun kantajat] välitti tärkeän viestin. Patsas esittää vanhaa, maassa uupuneena makaavaa miestä, joka ojentaa nuorelle ratsastajalle soihtua (nykyisin näkymätöntä, sillä soihtu on varastettu). Tämä edustaa tiedon siirtoa uudelle sukupolvelle. Minulle patsas puolestaan symboloi sitä, miten todellinen tieto siirtyy hevosen edustaman tiedostamattoman voiman kautta, ei soihdun tarjoaman "tiedon" valon kautta.

Kirjallisuus

- Alexander, R. D. (1987). *The Biology of Moral Systems*. Piscataway, NJ: Transaction Publishers.
- Bentall, R. P. (1992). A proposal to classify happiness as a psychiatric disorder. *Journal of Medical Ethics*, 18(2), 94–98.
- Bluhm, R. (2017, November). *What Can Philosophy of Neuroscience Do for Psychiatric Research*. Esitetty 19th International Conference on Psychiatry and Philosophy, Madrid, Spain.
- Burns, J. (2007). *The descent of madness: evolutionary origins of psychosis and the social brain*. London: Routledge.
- Calcedo-Barba, A. (2006). The ethical implications of forensic psychiatry practice. *World Psychiatry*, 5(2), 93.
- Calcedo-Barba, A. (2017, November). *Defining Rationality in Forensic Psychiatry: When Cognitive Neuroscience is not Enough*. Esitetty at the 19th International Conference on Psychiatry and Philosophy, Madrid, Spain.
- Heinimaa, M. L. (2000). On the grammar of "psychosis". *Medicine, Health Care and Philosophy*, 3(1), 39-46.
- Kirmayer, L. (2018). Global mental health and the cultural poetics of illness and healing. Esitelmä *Qualitative Research on Mental Health* –konferenssissa. 22.9.2018.
- Maanmieli, J. (in prep). "Children's pretence: The reality of social realities." Available by request.
- Maanmieli, J. (2018). A descriptive explanation of morality. *Alethes.net*. Available at <http://alethes.net/journal/>
- Maanmieli K. & Maanmieli, J. (2017). Psykoosi – sosiaalinen destruktionismi. Psykoterapia
- Pūras, D. (2018). Mental health and human rights: a need for the paradigm shift. Esitelmä *Qualitative Research on Mental Health* –konferenssissa. 20.9.2018.
- Sass, L. (2017, November). *The Lived World of Schizophrenia and other Psychoses*. Esitetty 19th International Conference on Psychiatry and Philosophy, Madrid, Spain.
- Slavin, M. O., & Kriegman, D. (1998). Why the analyst needs to change: Toward a theory of conflict, negotiation, and mutual influence in the therapeutic process. *Psychoanalytic Dialogues*, 8(2), 247–284.
- Slavin, M. O., & Kriegman, D. H. (1992). *The Adaptive Design of the Human Psyche: Psychoanalysis, Evolutionary Biology, and the Therapeutic Process*. New York: Guilford Press.
- Stanghellini, G., & Aragona, M. (2016). *An Experiential Approach to Psychopathology: What is it like to Suffer from Mental Disorders?* Springer International Publishing Switzerland.

Stanghellini, G. (2017, November) *The Experience of other Persons*. Presented at the 19th International Conference on Psychiatry and Philosophy, Madrid, Spain.
Tieteen termipankki (2018). <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Termipankki:Etusivu>. Noudettu 12.10.2018

Julkaistu aiemmin englanniksi nimellä *Thoughts on a philosophical psychiatry (and how psychoanalysis could help)*. The Vienna Psychoanalyst (theviennapsychoanalyst.at)

Jose Maanmieli on itsenäinen tutkija ja muusikko

FT Karoliina Maanmieli on luovan kirjoittamisen alan apurahatutkija Jyväskylän yliopistosta.